

Czy ludzie umieją zapewnić sobie wystarczające środki na emeryturę? Czy polityka publiczna może wspierać oszczędzanie w cyklu życia? I czy anuitety są optymalnym produktem oszczędnościowym na starość? Są to fundamentalne i pilne pytania w czasach, gdy systemy zabezpieczenia społecznego finansowane ze środków publicznych są pod silną presją demograficzną. Standardowy model makroekonomiczny odpowiedziałby na wszystkie te pytania stanowczym: TAK! Jednak dwa ważne fakty empiryczne stoją w sprzeczności z przewidywaniami z tego modelu. Po pierwsze, zdecydowana większość osób oszczędza mniej niż wynikałoby z optymalnego modelu oszczędzania na emeryturę. Po drugie, osoby wiele osób nie kupuje anuitetu.

Celem tego projektu jest przyczynienie się do zrozumienia tych zjawisk, a tym samym uzupełnienie literatury makroekonomicznej na temat oszczędzania na starość. Przyjrzymy się wzorcom zachowań rozpatrywanych łącznie pod hasłem „niepełna racjonalność”. Termin ten odnosi się do rozmaitych uprzedzeń behawioralnych, które powodują, że robimy coś wbrew naszemu interesowi, a także błędnie go postrzegamy. Sprawdzimy również, co dla naszych wniosków wynika z faktu, że osoby o wysokich osiągnięciach edukacyjnych i dochodach mają uderzająco inną długość życia niż osoby bez wyższego wykształcenia i o niższych dochodach przez całe lata pracy.

Weźmiemy nasz nowy model, uwzględniający niepełną racjonalność, i wykorzystamy go do zbadania instrumentu pod nazwą 401(k) w USA. Ten ogromny dobrowolny filar kapitałowy na oszczędności emerytalne został wprowadzony pod koniec lat siedemdziesiątych XX wieku, dając tym samym długą historię danych, które możemy zbadać. Ponadto dane dla USA są niezwykle bogate w odniesieniu do sposobów oszczędzania na emeryturę. Wreszcie, mamy bogatą literaturę dotyczącą 401(k), na której można polegać i do której możemy wrócić. Wcześniejsze badania nie były jednoznaczne co do wielkości tzw. efektu wypychania z powodu 401(k). Nasz model pozwoli rozstrzygnąć te wątpliwości. Wykorzystamy również nasz model do zbadania, czy 401(k) przyczyniło się do zmiany nierówności majątkowych w USA i czy skutecznie ogranicza ubóstwo osób starszych w tym kraju. Ponadto, przyczynimy się do zrozumienia kompromisów w zakresie dobrobytu i nierówności wynikających z obowiązkowej anuitetyzacji programów oszczędzania na starość, gdy długość życia jest niejednorodna. Na koniec przedstawimy model ekonomii politycznej, który pozwoli wyjaśnić, dlaczego instrumenty takie jak 401(k) istnieją i rozprzestrzeniają się w innych krajach. Obecnie wszystkie kraje OECD mają podobny instrument do 401(k), często kilka takich instrumentów (w Polsce np. Pracownicze Plany Kapitałowe). Dotychczas ekonomia polityczna umie wyjaśnić dlaczego mamy w ogóle systemy emerytalne, ale nie daje odpowiedzi na pytanie o to, czemu powstają rozwiązania takie jak PPK.